

Inför valet till riksdag, landsting och kommun år 2014 har ett politiskt parti köpt annonsplats på ett bussföretags bussar. En arbetstagarorganisation har satt arbete med att framföra eller på annat sätt hantera bussar med partiets reklam i blockad.

Fråga om arbetstagarorganisationen har brutit mot 45 § medbestämmandelagen genom att utlösa stridsåtgärder utan att ha varslat bussföretaget minst sju arbetsdagar i förväg och utan att giltigt hinder härför har förelegat. Även fråga om varslet på sätt som föreskrivs i nämnda lagrum innehållit uppgift om stridsåtgärdens omfattning.

ARBETSDOMSTOLENDOM
2016-03-02
StockholmDom nr 13/16
Mål nr A 228/14**KÄRANDE**

Sveriges Bussföretag, Box 5384, 102 49 Stockholm
Ombud: chefsjuristen Jan Bergman, Transportföretagen, Box 5384,
102 49 Stockholm

SVARANDE

Syndikalistiska Bussarbetarsektionen i Stockholm, c/o Stockholms LS av SAC,
Box 6507, 113 83 Stockholm
Ombud: facklige samordnaren John Nordmark och Frederick Batzler, SAC,
Box 6507, 113 83 Stockholm

SAKEN

brott mot varselskyldigheten i 45 § medbestämmandelagen

Yrkanden och bakgrund

Keolis Sverige AB (bolaget) är medlem i Sveriges Bussföretag (bussföretagen). Bolaget bedriver i huvudsak kollektivtrafik och har cirka 6 000 anställda i Sverige. I Stockholm bedriver bolaget på uppdrag av Aktiebolaget Stockholms lokaltrafik (SL) kollektivtrafik med buss. Syndikalistiska Bussarbetarsektionen i Stockholm (sektionen) organiserar medlemmar som är anställda hos bolaget. Bolaget och sektionen är inte bundna av kollektivavtal i förhållande till varandra.

På bolagets bussar finns annonsplatser som SL förfogar över i enlighet med gällande avtal mellan bolaget och SL. Inför valet till riksdag, landsting och kommun den 14 september 2014 hade Sverigedemokraterna (SD) köpt annonsplats på bolagets bussar.

Den 21 augusti 2014 publicerade sektionen ett varsel på sin hemsida ställt till bussföretagen och Medlingsinstitutet med följande innehåll.

Härmed varslar Syndikalistiska Bussarbetarsektionen i Stockholm (SBSS) om blockad mot arbete som involverar körande av bussar som skyltar med valreklam för det rasistiska partiet Sverigedemokraterna (SD) inom SLs trafik.

Stridsåtgärden omfattar medlemmar i avdelningen som arbetar inom alla trafikområden inom SL i de fall när arbetstagarorganisationen bedömer att det föreligger arbetsmiljörisker med att framföra bussen. Stridsåtgärden innebär i dessa fall att sektionens medlemmar inte kommer att framföra eller på något annat sätt

utföra arbete med bussen. Om arbetsledningen tar bort den rasistiska valreklamen eller ger sektionens medlem eller annan anställd instruktioner om att ta bort den kommer medlemmen framföra bussen.

De bussarbetare som inte är medlemmar i sektionen och därmed inte uttagna i stridsåtgärden har rätt att stå neutrala i konflikten och inte ta smittat arbete. Arbetet som är lagt i blockad ska lämnas utfört.

Orsaken till blockaden är att arbetsköparen, genom att i samarbete med SL distribuera rasistisk valreklam, äventyrar bussförarnas arbetsmiljö. Reklamen är riktad både mot en stor andel av oss som arbetar och många av resenärerna. Blockaden fortgår tills arbetsköparen drar tillbaka all rasistisk valreklam, meddelar oss att inga bussar med denna reklam finns inom trafikområdet eller reklamkampanjen är avslutad.

Stridsåtgärden träder ikraft omedelbart. Varselskyldigheten gäller inte eftersom det finns giltigt hinder mot att varsla sju arbetsdagar i förväg då stridsåtgärden isåfall skulle ha blivit verkningslös.

Sektionen till även påminna alla bussförare om möjligheten att avbryta arbetet i enlighet med Arbetsmiljölagen 3 kapitlet 4§ andra stycket:

Om arbetstagaren finner att arbetet innebär omedelbar och allvarlig fara för liv eller hälsa, skall han snarast underrätta arbetsgivaren eller skyddsombud. Arbetstagaren är fri från ersättningskyldighet för skada som uppstår till följd av att han underlåter att utföra arbetet i avvaktan på besked om det skall fortsättas.

Sektionen har gjort gällande att den skickade varslet till bolaget via mejl samma dag. Bussföretagen har invänt häremot. På morgonen den 25 augusti 2014 inledde sektionen den varslade stridsåtgärden mot bolaget. Bolaget mottog ostriktigt varslet via mejl senare samma dag.

Twisten i målet gäller om sektionen har brutit mot 45 § medbestämmandelagen genom att utlösa stridsåtgärd utan att ha varslat minst sju arbetsdagar i förväg och därvid om giltigt hinder för varsel förelagt. Mellan parterna är också tvistigt om sektionen brutit mot bestämmelsens reglering om att varslet ska innehålla uppgift om stridsåtgärdens omfattning.

Parterna har tvisteförhandlat utan att kunna enas.

Bussföretagen har yrkat att Arbetsdomstolen ska förplikta sektionen att till bolaget betala allmänt skadestånd med 100 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för delgivning av stämning, den 30 december 2014, till dess betalning sker. Bussföretagen har förklarat att 75 000 kr av beloppet avser brott mot att iaktta varseltiden och 25 000 kr brott mot skyldigheten att ange stridsåtgärdens omfattning.

Sektionen har bestritt yrkandet och gjort gällande att ett eventuellt skadestånd ska jämkas till noll.

Bussföretagen har bestritt att det föreligger jämningskäl.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader.

Till utveckling av talan har parterna anfört i huvudsak följande.

Bussföretagen

Bakgrund

Den 21 augusti 2014 publicerade sektionen ett skriftligt varsel om stridsåtgärder på sociala medier. Den 25 augusti 2014 fick bolaget och bussföretagen varslet. Enligt varslet skulle stridsåtgärderna träda i kraft omedelbart utan iakttagande av lagstadgad varseltid om sju dagar. Det har inte förelegat giltigt hinder för sektionen att iaktta varseltiden. Varslet uppfyller inte till sitt innehåll lagens krav på beskrivning av stridsåtgärdens omfattning.

Bolaget äger de bussar som används i trafiken. Bussarna i Stockholms innerstad körs uteslutande av bolaget. Bussarna utgår från ett antal bussdepåer runt om i Stockholmsområdet. För innerstadstrafiken finns depåer i Frihamnen och Hornsberg samt på Södermalm, den s.k. Söderhallen. För området Stockholm-sydväst finns depåer i Gubbängen, Nyboda och Eriksberg. För Nacka och Värmdö finns depåer i Gustavsberg och Saltsjö-Boo.

SL säljer och uppbär ersättning för annonsering på bussarna. Bolaget har inget inflytande över vilken annonsering som sker och är skyldigt att köra bussarna oavsett vilken reklam som sitter på dessa. Om bolaget skulle bryta mot detta riskerar bolaget vite och att avtalet med SL kan komma att sägas upp.

Händelseförloppet

De första bussarna med SD-reklam skulle tas i drift måndagen den 18 augusti 2014. Reklamen sattes upp på bussarna när de stod i bolagets depåer. Det var ett externt bolag som på uppdrag av SL utförde detta arbete.

När det blev känt att SD hade köpt annonsplats på bussarna reagerade flera fackliga organisationer. Svenska kommunalarbetsförbundet (kommunal), Saco, Vårdförbundet och Vision skrev till SL och gav uttryck för att organisationerna inte kunde acceptera att SL tillät att länets bussar spred budskap från ett parti vars ideologi stred mot Stockholms läns landstings grundläggande värderingar och policy. Organisationerna anförde vidare att det inte var acceptabelt att en anställd hos en av SL:s entreprenörer skulle tvingas utföra arbete i ett fordon affischerat med SD:s budskap.

Kommunal lade den 15 och 16 augusti 2014 skyddsombudsstopp vid två arbetsplatser avseende arbete med att framföra bussar med SD-reklam och med att montera nämnda reklam på bussarna. Det ena skyddsombudsstoppet avsåg bolaget. Efter en begäran från bolaget genomförde Arbetsmiljöverket den 18 augusti 2014 en inspektion. Arbetsmiljöverket hävde i beslut daterat den 22 augusti 2014 båda skyddsombudsstoppen och i myndighetens beslut anges bl.a. följande.

Vid en samlad bedömning av det som kommit fram i ärendet bedömer vi inte att det föreligger en omedelbar och allvarlig fara för arbetstagens liv eller hälsa vid något av de arbeten som ert skyddsombudsstopp avser. Arbetena hade dessutom vid tidpunkten för vår inspektion ännu inte påbörjats. Arbetsmiljöverket anser det därför inte motiverat att meddela något omedelbart förbud i ärendet.

Skyddsombudsstoppet och även andra faktorer medförde att bussarna med SD-reklam inte kom i trafik den 18 augusti 2014 som planerat, utan först den 25 augusti 2014.

Den 25 augusti 2014 omkring kl. 09.00 vägrade sektionsmedlemmen O.G. att köra en buss med SD-reklam. Avgången fick därför ställas in. Bolaget satte inte O.G:s agerande i samband med någon stridsåtgärd, utan såg det som en enskild arbetstagens arbetsvägran.

Den 25 augusti 2014 kl. 12.49 mottog bolagets verkställande direktör och ledningen för Söderhallen ett mejl från sektionen genom den facklige samordnaren J.N. I mejlet anges bl.a. följande.

Syndikalistiska Bussarbetarsektionen i Stockholm (SBSS) har den 21 augusti varslat och genomför just nu stridsåtgärder i form av blockad enligt varsel i epost nedan. Varslet har skickats till berörda bussföretag, berörda arbetsköparorganisationer och till medlingsinstitutet.

Berörda medlemmar i SBSS deltar i en av sektionen beslutad stridsåtgärd och deras anställningar är därför skyddade. Berörda medlemmars föreningsrätt får heller inte kränkas för att de deltar i stridsåtgärd (MBL 7-8 §§). Det arbete som är satt i blockad är smittat och arbetare som är oorganiserade eller tillhör andra fackföreningar har laglig rätt att förhålla sig neutrala och alltså inte utföra det blockerade arbetet.

Mejlet innehöll det i målet aktuella varslet. Varslet fanns att läsa på sektionens hemsida redan den 21 augusti 2014 men varken bolaget, bussföretagen eller Medlingsinstitutet mottog något varsel detta datum. Det var först genom J.N:s mejl som bolaget fick varslet.

Bolaget vidarebefordrade mejlet till bussföretagen någon timme senare och samma dag tillställdes sektionen, via J.N., en varselinvändning med bl.a. följande innehåll.

Sveriges Bussföretag har idag fått en kopia av ett varsel om ”blockad mot rasistisk valreklam i busstrafiken”. Varslet omfattar ”medlemmar i avdelningen som arbetar inom alla trafikområden inom SL i de fall när arbetstagarorganisationen bedömer att det föreligger arbetsmiljörisiker att framföra bussen”. Enligt varslet träder stridsåtgärderna i kraft omedelbart med hänvisning till att de annars skulle bli verkninglösa.

Enligt 45 § MBL skall ett varsel vara tydligt vad avser åtgärder och omfattning. Vidare skall varsel ske minst sju arbetsdagar i förväg.

Med anledning av detta anser vi att ert varsel inte uppfyller de krav lagstiftaren ställer på giltigt varsel. Om stridsåtgärder utlöses med detta varsel på Sveriges bussföretags medlemmar kommer vi överväga att som ombud för berörda företag vidta rättsliga åtgärder.

Varslet kom utan förvarning för bolaget. Även om det gick rykten om att sektionen hade varslat om stridsåtgärder mot Arriva Sverige AB, så kände depåledningen på Söderhallarna inte till att det skulle finnas planer på ett liknande varsel mot bolaget.

Sektionen fortsatte med stridsåtgärderna fram till den 15 september 2014 när SD-reklamen togs ned. I allt fall har sektionen inte meddelat att stridsåtgärderna skulle ha upphört dessförinnan.

Giltigt hinder

Det har inte förelegat giltigt hinder för sektionen att iaktta varseltiden. Sektionen har åberops- och bevisbördan för att det förelegat ett giltigt hinder mot att iaktta varselskyldigheten. Enligt sektionen var syftet med stridsåtgärderna att ingen av sektionens medlemmar skulle behöva köra en buss med SD-reklam och åtgärden hade blivit verkningslös om sektionen varit tvungen att iaktta varseltiden. Detta skäl utgör inte ett giltigt hinder. Stridsåtgärden hade inte heller, med iakttagande av varseltiden, blivit verkningslös.

Uppgift om stridsåtgärdens omfattning

Varslet uppfyller inte till sitt innehåll lagens krav på beskrivning av stridsåtgärdens omfattning. Enligt sin ordalydelse omfattade varslet all trafik med bussar inom SL:s område som var affischerade med SD-reklam. Såvitt avsåg bolaget var det endast bussarna i innerstan som utgick från Söderhallen som var affischerade med SD-reklam. Till Söderhallen hör ca 150 bussar och ca 590 bussförare.

Varslet brister i angivande av stridsåtgärdens omfattning genom att sektionen inte angett vilka bussförare som var medlemmar i sektionen. Bolaget hade viss, men inte full vetskap, om detta. Genom att inte ange vilka arbetstagare som avsågs gjorde sektionen det svårt för bolaget att vidta åtgärder för att minska effekterna av stridsåtgärderna. Bolaget bad den 25 augusti 2014 sektionen om en lista med de medlemmar som skulle delta i stridsåtgärderna. Sektionen vägrade lämna efterfrågade uppgifter.

Bolaget visste inte med säkerhet vilka bussförare som var medlemmar i sektionen eller hur många de var. Bolaget för inga register över de anställdas fackföreningstillhörighet. I vissa fall kände bolaget till att en bussförare var medlem i sektionen eftersom denne hade företräts av sektionen i ett tidigare personalärende. Information om fackföreningstillhörighet är emellertid en färskvara som tappar aktualitet över tid. För att minska effekterna av stridsåtgärderna placerade bolaget de bussförare, som bolaget trodde var medlemmar i sektionen, på bussar som inte hade SD-reklam. Detta var dock svårt att genomföra och det uppstod svårigheter för bolaget att planera sin verksamhet. Bussarna står uppställda i kolonn i depån och måste därför köras ut i en viss ordning. Bolaget behövde

säkerställa att ingen av sektionens medlemmar skulle tilldelas en buss med SD-reklam vid en avlösning. En bussförare byter buss två till fyra gånger per arbetspass. Vid sammanlagt tio tillfällen vägrade fem av sektionens medlemmar att köra bussar som de hade anvisats med hänvisning till varslet. Till följd härav fick några avgångar ställas in. Under perioden den 25 augusti–13 september 2014 hade bolaget extra bemanning för att ha en beredskap i dessa situationer. På vardagarna hade bolaget två reservförare och under helgerna en reservförare. I ett antal fall kunde avgångar räddas genom att en reservförare sattes in. Kostnaden för reservförarna uppgår till ca 80 000 kr.

Varslet brister även i angivande av stridsåtgärdernas omfattning genom att sektionen inte angett vid vilka arbetsplatser blockaden skulle gälla. Sektionen har haft för avsikt att hålla varslet så generellt att det skulle omfatta alla bolagets depåer för det fall SL skulle besluta om att bussar med SD-reklam även skulle utgå från någon annan depå. Sektionen har såldes medvetet skapat en oklarhet i stridsåtgärdens omfattning.

Varslet är vidare oklart då det inte entydigt anges vilket arbete som försatts i blockad, utan i stället anges att sektionen ska göra en bedömning av om det i ett visst fall föreligger arbetsmiljörisker med att framföra bussen. Av skrivningen framgår att sektionen ska pröva varje enskilt fall men det framgår inte hur den prövningen rent faktiskt ska gå till. Bolaget kunde omöjligen förutse vilka bedömningar sektionen skulle komma att göra. Det är fråga om en sådan oklarhet i stridsåtgärdens omfattning som en arbetsgivare inte ska behöva acceptera.

Varslet är slutligen oklart i fråga om när stridsåtgärden träder i kraft. I varslet angavs att den träder i kraft omedelbart. Det framgår dock inte om sektionen menar att stridsåtgärden inleddes den 21 eller 25 augusti 2014. För att ett varsel ska kunna respekteras måste det framgå när en stridsåtgärd inleds.

Sammanfattning av grunderna för talan

Genom att utlösa stridsåtgärden utan iakttagande av en varseltid om minst sju arbetsdagar och då giltigt hinder mot varsel inte har förelegat, har sektionen brutit mot varselskyldigheten i 45 § första stycket medbestämmandelagen. Sektionen är därför skyldig att betala allmänt skadestånd till bolaget.

Sektionen har vidare brutit i sin skyldighet enligt 45 § fjärde stycket medbestämmandelagen att ange stridsåtgärdens omfattning genom att inte i varslet ange vilka arbetsställen eller vilka arbetstagare som omfattades av stridsåtgärden, när stridsåtgärden skulle inledas och hur länge den skulle pågå och dessutom villkora stridsåtgärden av sin egen prövning. Sektionen är därför skyldig att betala allmänt skadestånd till bolaget.

Sektionen

Om sektionen

Sektionen bilades år 2008 och organiserar alla som arbetar på ett bussföretag i Stockholms län och samtidigt är medlemmar i en Lokal Samorganisation (LS) av SAC. Sektionen är en egen fackförening med egen beslutanderätt. Det är den mest decentraliserade formen av fackförening där medlemmarna själva bestämmer vilka åtgärder de vill vidta. Sektionen är framförallt verksam på Söderhallen och Råstadepån, men har även medlemmar på andra garage i Stockholms län.

Sektionen har inget kollektivavtal. Arbetsgivarmotparterna växlar beroende på vilket bussföretag som SL upphandlat trafiken av. I det nu aktuella fallet är bologet arbetsgivarmotpart.

Händelseförloppet

Den 15–16 augusti 2014 fick några av sektionens medlemmar kännedom om att SD-reklam skulle sättas upp på SL:s bussar. Det gick rykten på garagen om att bussar skulle affischeras med SD-reklam. Även media rapporterade om detta. På Kommunalarbetarens hemsida kunde man läsa om SD:s reklamkampanj.

Den 15 augusti 2014 lade Kommunal ett skyddsombudsstopp avseende Nobina Sverige AB:s trafikområde Södertälje med följande lydelse.

Enligt AML 6 kap 7 § stoppar jag följande arbeten

- allt arbete som innebär att framföra fordon med reklamaffischer från Sverigedemokraterna inom Nobina AB trafikområde Södertälje
- allt arbete inom Nobina AB trafikområde Södertälje med att montera nämnda affischer

Anledningen till att jag stoppar arbetet är att arbetsgivaren inte kan garantera

- att hot och våldssituationer inte uppkommer inom trafikområdet med anledning av affiseringen
- en god och trygg psykosocial arbetsmiljö (fri från trakasserier, kränkningar, främlingsfientlighet, stenkastning etc.) med anledning av affiseringen

Den 16 augusti 2014 lade Kommunal ett skyddsombudsstopp avseende trafikområdet Stockholm City, i vilket Söderhallen ingår, med samma lydelse. Skyddsombuden gjorde bedömningen att det förelåg en förhöjd risk för hot och våld samt dålig arbetsmiljö till följd av SD-reklam på bussarna.

Vid samma tidpunkt skickade Kommunal, Saco, Vårdförbundet och Vision en skrift till Stockholms läns landsting och SL och krävde att SD:s annonsering på länets bussar skulle stoppas. Av skrivelsen framgår bl.a. följande.

Personalorganisationerna vet i nuläget inte exakt hur annonserna är utformade men vi kan inte acceptera att SL såsom en del av Stockholms läns landsting tillåter att länets bussar ska sprida budskap från

ett parti vars ideologi går totalt emot landstingets grundläggande värderingar och policys.

SLL utlovar länets invånare på www.sll.se en likvärdig behandling av alla. Vilket innebär att landstinget ska bidra till ökad jämlikhet och jämställdhet för länets invånare.

- Det är inte okej att jag som anställd hos en av SLs entreprenörer ska tvingas utföra mitt arbete i ett fordon med Sverigedemokraternas budskap på!
- Vem ansvarar för medarbetarnas säkerhet om dessa fordon utsätts för attacker i områden där invånarna inte gillar budskapet?
- Hur ska jag som anställd och invånare kunna lita på SLLs löfte om likabehandling?

Den policy som hänvisas till är Stockholms läns landstings policy för likabehandling.

I beslut daterat den 22 augusti 2014 hävde Arbetsmiljöverket båda skyddsombudsstoppen. Av Arbetsmiljöverkets beslut framgår att arbetet med affischering av SD-reklam ännu inte hade påbörjats och att det inte förelåg någon omedelbar och allvarlig fara för arbetstagares liv eller hälsa vid tidpunkten. Arbetsmiljöverket tog således inte ställning till övriga arbetsmiljörisker.

Det rådde därefter ovisshet om vad som skulle hända med den planerade reklamkampanjen. Det fortsatte att gå rykten om vilka garage som skulle få SD-reklam på sina bussar. Det visade sig senare att ingen affischering med SD-reklam kom att genomföras i trafikområdet Södertälje. Bolaget informerade inte arbetstagarna i frågan om SD-reklamen. När det stod klart att bussar i Söderhallen skulle affischeras med SD-reklam beslutade sektionen att förande och övrigt arbete med dessa bussar skulle sättas i blockad.

Anledningen till blockaden var att SD-reklamen skapade en hotbild mot bussförarna och även medförde arbetsmiljöproblem. När SD-reklamen hade satts upp på bussarna placerade bolaget ut väktare vid garage och ändhållplatser. Hotbilden bestod i att bussarna skulle vandaliseras och att förarna skulle utsättas för hot och våld. SD-reklamen skulle kunna utlösa främlingsfientlighet och även konflikter mellan resenärer. Sektionen var inte ensam om att göra denna bedömning, vilket framgår av besluten om skyddsombudsstopp. Sektionen ansåg att det var av yttersta vikt att medlemmarna inte körde bussar med SD-reklam. Målet med blockaden var därför att ingen av sektionens medlemmar vid något tillfälle skulle köra eller på annat sätt utföra arbete med en buss med SD-reklam. Detta utgjorde ett giltigt hinder mot att varsla.

Den 21 augusti 2014 skickade Mattias Pettersson, Solna LS fackliga ombud, ett varsel via mejl till bolaget. Av historiken i det mejl, som J.N. skickade till bolaget den 25 augusti 2014, framgår att ett mejl skickats den 21 augusti 2014 kl. 15.47 till bolaget som en av flera mottagare. Sektionen kontrollerade inte med angivna mottagare att de hade fått mejlet. Varslet skickades inte med vanlig

post. Även om bolaget inte fått varslet den 21 augusti 2014, är det tydligt att sektionen hade för avsikt att varsla denna dag.

Den 21 augusti 2014 publicerades varslet på sektionens hemsida. Varslet skickades också till Facebook-gruppen ”Busschaufförer mot rasism” som publicerade det på sin sida nästa dag. Sektionen har inte försökt dölja varslet, utan har varit trygg i bedömningen att det förelåg giltigt hinder mot att iakttas varseltiden. Anledningen till att inga bussförare skrivit under varslet var rädsla för trakasserier och hot från SD-anhängare. Det är ett känt fenomen att den som motarbetar SD offentligt får motta hot och trakasserier.

På morgonen den 25 augusti 2014 sattes den första bussen i blockad. Bolaget ifrågasatte blockaden. Sektionen kontaktade därför SAC för fackligt stöd. Senare samma dag skickade J.N. ett mejl till bolaget med förtydliganden avseende varslet, även innehållande varslet. Anledningen till mejlet var att bolaget hade tolkat O.G:s agerande som en arbetsvägran och inte som en stridsåtgärd.

Bussföretagen skickade en varselinvändning till SAC som vidarebefordrade den till sektionen. I varselinvändningen anges att ett varsel ska vara tydligt. Något sådant krav uppställs inte i 45 § medbestämmandelagen. Varselinvändningen klargör inte på vilket sätt blockadens omfattning inte skulle vara tillräckligt angiven.

L.S., förhandlingschef hos bolaget, efterfrågade en lista med de arbetstagare som omfattades av blockaden. J.N. svarade att bolaget inte kunde få önskade uppgifter men meddelade att alla som deltar i stridsåtgärden kommer att vara tydliga med att de är medlemmar och att de deltar i blockaden samt meddela bolaget detta. Detta godtogs av L.S.

Det är förståeligt att bolaget ville få största möjliga kunskap om vilka anställda som var medlemmar i sektionen. Bolaget hade genom tidigare personalärenden kunskap om att vissa anställda var medlemmar i sektionen. Det framgår av åberopade förhandlingsprotokoll. Av ett protokoll från år 2008 framgår att O.G. deltog för sektionens räkning och att L.S. representerade bolaget. Av ett protokoll från år 2009 framgår att J.O. är medlem i sektionen. Även vid denna förhandling företrädde bolaget av L.S.

Bolaget anser sig ha fått varslet den 25 augusti 2014. En varseltid om sju arbetsdagar hade då löpt ut den 3 september 2014. Efter denna tidpunkt har blockaden i allt fall varit lagligt varslad. Blockaden fortlöpte tills dess att SD-reklamen togs ned.

Giltigt hinder

Varseltiden behöver inte iaktas om det föreligger ett giltigt hinder mot att varsla. Avsikten med undantagsmöjligheten är främst att möjliggöra en stridsåtgärd i fall där ett upprätthållande av varselskyldigheten i realiteten skulle innebära att stridsåtgärden blev verkningslös.

Målet med blockaden var att undvika att sektionens medlemmar och resenärer skulle utsättas för dålig arbetsmiljö och risk för hot och våld. Det var därför nödvändigt att inleda blockaden omedelbart, dvs. så fort en medlem skulle köra en buss med SD-reklam. Hade medlemmarna kört bussar med SD-reklam under en varseltid hade blockaden varit verkningslös. Det har därför förelegat giltigt hinder mot att varsla.

Uppgift om stridsåtgärdens omfattning

Av förarbetena till aktuell lagstiftning framgår att ett varsel ska innehålla uppgift om anledningen till stridsåtgärden och dess omfattning, t.ex. vilka arbetstagare som berörs eller, vid partiell arbetsinställelse, vilka arbetsuppgifter som berörs. Enligt praxis på arbetsmarknaden torde varsel regelmässigt innehålla sådana uppgifter.

Det omtvistade varslets innehåll uppfyller lagens krav på angivande av stridsåtgärdens omfattning. När det gäller stridsåtgärdens tidsmässiga avgränsning framgår att den träder i kraft omedelbart och att den avslutas när reklamkampanjen är avslutad eller reklamen av annat skäl tagits ned. Varslet innehåller även uppgift om att det är sektionens medlemmar som omfattas av stridsåtgärden. Det framgår således vilka arbetstagare som avses.

Sektionen har inte i varslet angett ett visst arbetsställe med namn, men det framgår att blockaden avser bussar med SD-reklam i SL-trafik. Det var vid tidpunkten endast Söderhallen som hade bussar med SD-reklam. Genom skrivningen klargjordes således vilket arbetsställe som avsågs. Det framgick även vilka arbetsuppgifter som omfattades av stridsåtgärden, nämligen att köra eller på annat sätt utföra arbete med bussar med SD-reklam.

Sammanfattning av grunderna för bestridandet

Det har förelegat giltigt hinder mot att iaktta varseltiden om sju arbetsdagar innan stridsåtgärden utlöstes. Det giltiga hindret har bestått i att stridsåtgärden skulle ha varit verkningslös om sektionen iakttagit varseltiden.

Sektionen har varslat stridsåtgärdens omfattning så utförligt som lagen kräver. Varslet innehöll uppgift om arbetsställe, specifik arbetsuppgift och berörda arbetstagare. Det framgick också av varslet när stridsåtgärden skulle inledas och hur länge den skulle pågå.

Sektionen har i allt fall haft anledning att tro att det förelegat giltigt hinder för att inte iaktta varseltiden samt att stridsåtgärdens omfattning var tillräckligt utförligt angiven. Det är därför skäligt att eventuellt skadestånd jämkas till noll eller väsentligen sätts ned.

Domskäl

Twisten

Den 21 augusti 2014 publicerade sektionen ett varsel på sin hemsida ställt till bussföretagen och Medlingsinstitutet. Sektionen har gjort gällande att den skickade varslet till bolaget via mejl samma dag. Bussföretagen har invänt häremot. På morgonen den 25 augusti 2014 inledde sektionen stridsåtgärder mot bolaget i form av en blockad mot arbete med att köra eller på annat sätt utföra arbete med bussar med SD-reklam. Bolaget mottog ostridigt varsel via mejl senare samma dag.

Twisten i målet gäller om sektionen har brutit mot 45 § medbestämmandelagen genom att utlösa stridsåtgärd utan att ha varslat minst sju arbetsdagar i förväg och därvid om giltigt hinder för varsel förelegat. Mellan parterna är också tvistigt om sektionen brutit mot bestämmelsens reglering om att varsel ska innehålla uppgift om stridsåtgärdens omfattning.

Utredningen

Målet har avgjorts efter huvudförhandling. På bussföretagens begäran har hållits vittnesförhör med depåchefen J.G. och driftchefen R.B. På sektionens begäran har hållits vittnesförhör med sektionsmedlemmarna O.G., J.O. och S.V. samt med P.G. från Svenska Bussglas AB.

Parterna har även åberopat skriftlig bevisning.

Rättsliga utgångspunkter i fråga om varselskyldighet m.m.

Enligt 45 § första stycket medbestämmandelagen ska en arbetsgivarorganisation, arbetsgivare eller arbetstagarorganisation, när den avser att vidta en stridsåtgärd eller att utvidga en pågående stridsåtgärd, skriftligen varsla motparten och Medlingsinstitutet minst sju arbetsdagar i förväg. Av bestämmelsens tredje stycke framgår vidare att varselskyldigheten inte gäller om det finns giltigt hinder mot att varsla. Vidare anges i samma bestämmelses fjärde stycke att ett varsel ska innehålla uppgift om anledningen till stridsåtgärden och stridsåtgärdens omfattning.

Ett av syftena med varselskyldigheten är att motparten ska få rimlig tid att förbereda sig inför en konflikt och överväga motåtgärder. Arbetsdomstolen har i tidigare avgöranden uttalat att det ska råda full klarhet om när en tilltänkt stridsåtgärd avses träda i kraft och om åtgärdens art och omfattning liksom om anledningen till den, dvs. i regel de krav som ställs av den angripande parten och därmed om den angripna partens möjligheter att undvika konflikten. Den part som tar emot ett varsel ska ha rätt att hålla sig till vad som där anges och ansvaret för otvetyligheter ligger på den varslande parten (AD 1986 nr 130).

Avsikten med undantaget från varselskyldigheten, för det fall att giltigt hinder möter mot varsel, är främst att möjliggöra stridsåtgärder i ett fall där ett upprätthållande av skyldigheten att varsla i realiteten skulle innebära att stridsåtgärden

blev verkningslös. I förarbetena till medbestämmandelagen nämns, som exempel på när undantaget blir aktuellt att tillämpa, blockad mot lossning av fartyg med kort liggetid eller när arbetet annars är av så kort varaktighet att det inte finns tid för varsel. Undantaget bör, enligt förarbetsuttalandena, kunna tillämpas också i andra situationer där varselskyldigheten framstår som meningslös (prop. 1975/76:105 Bil. 1 s. 410).

I varslet ska stridsåtgärdens omfattning anges, t.ex. vilka arbetstagare som berörs och – vid partiell inställelse – vilka arbetsuppgifter som omfattas (a. prop.). I AD 1977 nr 83 har Arbetsdomstolen uttalat att det måste anges när stridsåtgärden ska sättas igång. I AD 1985 nr 43 uttalade Arbetsdomstolen att varslet utgör en ensidig förklaring från en part till dennes motpart om bl. a. stridsåtgärdens omfattning och att eventuella oklarheter i varslet går ut över den som avgivit detta.

Den som bryter mot 45 § medbestämmandelagen ådrar sig skadeståndsskyldighet. Arbetsdomstolen har uttalat att ett åsidosättande av varselskyldigheten inte medför att de stridsåtgärder som vidtas rättsligt sett blir olovliga och därmed inte heller grundar rätt till ersättning för den ekonomiska skada som tillfogas den andra parten genom stridsåtgärden (AD 1982 nr 157). Det skadestånd som kommer ifråga för brott mot nämnda reglering är således ett allmänt skadestånd. Vid skadeståndsmätningen ska beaktas hur allvarligt åsidosättandet av lagen bedöms vara samt övriga omständigheter i det enskilda fallet (AD 2004 nr 71).

När fick bolaget varslet?

Sektionen har gjort gällande att den redan den 21 augusti 2014 skickade varslet till bolaget via mejl. Sektionen har till stöd för sitt påstående åberopat ett mejl, som sektionen ostridigt skickade till bl.a. bolaget den 25 augusti 2014, och den mejlkedja, som föregår det mejlet, med uppgift att ett mejl skickats från solna.ls@sac.se till info@keolis.se den 21 augusti 2014 kl. 15:47:11 samt varslets innehåll.

Bussföretagen har invänt att bolaget fick varslet först den 25 augusti 2014.

Arbetsdomstolen gör följande bedömning.

Av mejlkedjan som föregick mejlet den 25 augusti 2014 kan utläsas att ett mejl ska ha skickats till bl.a. bolaget den 21 augusti 2014. Den omständigheten att det av mejlet framgår ovan nämnda uppgifter visar emellertid inte att bolaget också mottagit mejlet detta datum. Utredningen i målet ger såldes inte utrymme för annan bedömning än att bolaget fick varslet först den 25 augusti 2014.

Det är ostridigt att sektionen inledde stridsåtgärderna mot bolaget redan den 25 augusti 2014. Härav följer att även om sektionen, som påstås, hade varslat bolaget den 21 augusti 2014, hade varseltiden varit kortare än sju arbetsdagar.

Giltigt hinder

Sektionen har medgett att den i och för sig inte iakttagit skyldigheten att varsla inom sju arbetsdagar men gjort gällande att det förelegat giltigt hinder mot det. Sektionen har anfört att syftet med stridsåtgärden var att ingen av sektionens medlemmar skulle behöva utföra arbete med en buss med SD-reklam på grund av risken för hot, våld och dålig arbetsmiljö och att det förelåg giltigt hinder mot att iaktta varselskyldigheten inom sju arbetsdagar eftersom stridsåtgärden skulle ha blivit verkningslös, om den inte trätt i kraft omedelbart.

Bussföretagen har invänt att stridsåtgärden inte hade blivit verkningslös om varseltiden hade iakttagits och att det inte förelegat giltigt hinder mot att varsla i tid.

J.O. har uppgett att skälet till blockaden var att det var för farligt att köra bussarna, att det hände att bussarna utsattes för sabotage i form av sönderslagna rutor och att det även förekom hot och våld. S.V. har lämnat uppgifter med innebörden att SD-reklamen utgjorde en fara för förare och resenärer. P.G. har berättat att bussar med SD-reklam i högre grad utsattes för skadegörelse än bussar utan sådan reklam.

J.G. har uppgett att bolaget insåg att SD-reklamen medförde en risk för att bussförarna skulle kunna utsättas för hot och att bussarna kunde komma att vandaliseras samt att bolaget därför förstärkte bevakningen genom inhyrda väktare. Han har även uppgett att SD-reklamen vid några tillfällen revs ned och att bussförare fick motta gliringar men att inga hot rapporterades. R.B. har bekräftat J.G:s uppgifter och även uppgett att färg kastades på SD-reklamen vid något tillfälle.

Arbetsdomstolen gör följande bedömning.

Av utredningen i målet framgår att SD-reklamen utgjorde valreklam. Det var således när sektionen inledde stridsåtgärden känt att bussar med SD-reklam skulle köras under en begränsad period, dvs. fram till valet den 14 september 2014. Om sektionen hade uppfyllt lagens krav på sju arbetsdagar mellan varsel och stridsåtgärd, hade blockaden, med utgångspunkt i att varslet kom bolaget tillhanda den 25 augusti 2014, kunnat inledas den 3 september 2014. Någon grund för antagandet att reklamkampanjen skulle bli så kortvarig att ett iakttagande av varseltiden av det skälet hade gjort stridsåtgärden verkningslös i den betydelsen att den inte alls hade kunnat genomföras har, enligt Arbetsdomstolens mening, inte förelegat. Förhållandena har således inte varit sådana att det förelegat hinder av rent praktisk natur mot att i och för sig iaktta tiden för varselskyldigheten.

Sektionen har emellertid även gjort gällande att varseltiden inte kunde iakttas med hänsyn till bussförarnas arbetsmiljö och säkerhet. Av utredningen framgår att Kommunal lagt skyddsombudsstopp men att dessa sedan hävts av Arbetsmiljöverket. Enligt Arbetsdomstolens mening ger utredningen i målet inte stöd för att bussförarnas arbete med att köra bussar med SD-reklam av säkerhetsskäl omedelbart behövde stoppas. Inte heller den omständigheten att sektionens medlemmar vid ett iakttagande av varseltiden hade varit tvungna att köra bussar med

SD-reklam utgör därför giltigt hinder mot varsel. Sektionen har därmed brutit mot varselskyldigheten i 45 § första stycket medbestämmandelagen.

Uppgift om stridsåtgärdens omfattning

Bussföretagen har gjort gällande att sektionens varsel inte uppfyller lagens krav på angivande av stridsåtgärdens omfattning såvitt avser berörda arbetsställen, arbetstagare som omfattas, när stridsåtgärden ska inledas och hur länge den ska pågå samt då sektionen villkorat stridsåtgärden till fall när sektionen bedömer att det föreligger arbetsmiljörisker med att framföra bussen.

Sektionen har invänt att varslet uppfyller lagens krav på uppgift om stridsåtgärdens omfattning.

Arbetsdomstolen gör följande bedömning.

Av varslet framgår, såvitt avser stridsåtgärdens tidsmässiga avgränsning, att den träder i kraft omedelbart. Enligt Arbetsdomstolens mening kan skrivningen inte uppfattas på annat sätt än att stridsåtgärden träder i kraft just omedelbart, dvs. samma dag som varslet är daterat. Av varslet framgår vidare att stridsåtgärden kommer att upphöra om SD-reklamen tas ned från bussarna. Enligt Arbetsdomstolens mening har sektionen därmed med tillräcklig grad av tydlighet angett när stridsåtgärden skulle upphöra. Sammantaget finner Arbetsdomstolen att sektionen får anses ha uppfyllt kravet på att ange stridsåtgärdens tidsmässiga omfattning.

Sektionen har i varslet angett att stridsåtgärden omfattar medlemmar i avdelningen, som arbetar inom alla trafikområden inom SL, i de fall när arbetstagarorganisationen bedömer att det föreligger arbetsmiljörisker med att framföra bussen. Enligt Arbetsdomstolens mening kan skrivningen inte uppfattas på annat sätt än att stridsåtgärden är villkorad på så sätt att sektionen ska göra en bedömning i varje enskilt fall om bussen kan köras eller inte.

Bussföretagen har anfört att bolaget omöjligen kan förutse vilka bedömningar sektionen kommer att göra samt att det inte framgår av varslet hur sektionens prövning ska gå till. Enligt Arbetsdomstolens mening har bussföretagen fog för sin inställning i denna del. Villkoret medför enligt Arbetsdomstolens mening att det, oavsett om det i varslet med tillräcklig tydlighet hade angetts vilka arbetstagare som var medlemmar i sektionen och vilket arbetsställe som avsågs, föreligger sådana oklarheter i fråga om stridsåtgärdens omfattning, att lagens krav på angivande av detta inte kan anses uppfyllt. Sektionen har således genom att formulera varslet på nämnda sätt brutit mot kravet på att lämna uppgift om stridsåtgärdens omfattning enligt 45 § fjärde stycket medbestämmandelagen.

Skadestånd

Arbetsdomstolen har ovan gjort bedömningen att sektionen brutit mot 45 § medbestämmandelagen när det gäller såväl skyldigheten att varsla minst sju arbetsdagar i förväg som skyldigheten att i varslet ange stridsåtgärdens omfattning. Sektionen är därför skyldig att betala allmänt skadestånd till bolaget.

Vid bestämmande av skadeståndets storlek ska beaktas hur allvarligt åsidosättandet av lagen bedöms vara och övriga omständigheter i det enskilda fallet. Arbetsdomstolen har uttalat att ett åsidosättande av varselskyldigheten principiellt sett måste anses vara att betrakta som ett allvarligt brott, vilket bör avspeglas i skadeståndets storlek (AD 2004 nr 71).

Arbetsdomstolen har inte funnit visat annat än att sektionen inledde stridsåtgärden mot bolaget redan innan bolaget fått sektionens varsel. Bolaget har således helt fråntagits möjligheten att förbereda sig och vidta eventuella motåtgärder för att kunna hantera följderna av stridsåtgärden. Enligt Arbetsdomstolens mening har sektionens agerande på ett uppenbart sätt motverkat syftet med varselskyldigheten. Sektionen har vidare brutit mot kravet på att ange stridsåtgärdens omfattning och därigenom försvårat för bolaget att vidta nödvändiga motåtgärder.

Arbetsdomstolen bestämmer med utgångspunkt i det ovan anförda det allmänna skadeståndet för brotten mot 45 § medbestämmandelagen till 70 000 kr.

Rättegångskostnader

Enligt huvudregeln i 18 kap. 1 § rättegångsbalken ska tappande part ersätta motparten för dennes rättegångskostnader.

Sektionen har emellertid yrkat att vardera part ska svara för sin rättegångskostnad i Arbetsdomstolen enligt 5 kap. 2 § första stycket arbetstvistlagen, då sektionen haft skälig anledning att få saken prövad. Av Arbetsdomstolens praxis framgår att den bestämmelsen tillämpas restriktivt och huvudsakligen i tvister om kollektivavtalsstolkning. Det saknas enligt Arbetsdomstolens mening skäl att i förevarande mål tillämpa bestämmelsen. Sektionen ska ersätta bussföretagen för dess rättegångskostnader. Om beloppets storlek råder inte tvist.

Domslut

1. Arbetsdomstolen förpliktar Syndikalistiska Bussarbetarsektionen i Stockholm att till Keolis Sverige AB betala allmänt skadestånd med 70 000 kr, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 30 december 2014 till dess betalning sker.
2. Syndikalistiska Bussarbetarsektionen i Stockholm ska ersätta Sveriges Bussföretag för dess rättegångskostnader med 120 000 kr, avseende ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen på beloppet från dagen för denna dom till dess betalning sker.

Ledamöter: Karin Renman, Håkan Lundquist, Kurt Eriksson, Bengt Huldt, Håkan Torngren, Torbjörn Johansson och Bengt G Nilsson. Enhälligt.

Rättssekreterare: Sandra Lundgren